

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента кафедри публічного права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
Меленко Оксани Володимирівни

на дисертацію Байталюк Зоряни Володимирівни
«Європейські стандарти забезпечення права на свободу вираження
політичних поглядів», подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальність 081 «Право»

1. Ступінь актуальності обраної теми.

Актуальність теми дослідження обґрунтовується низкою визначальних факторів, які зумовлюють її важливість у сучасних наукових та практичних реаліях. Серед цих факторів варто виокремити такі ключові аспекти.

По-перше, право на свободу вираження поглядів, зокрема політичних, є фундаментальною складовою демократичного суспільства. Недостатній рівень реалізації цього права призводить до порушень прав громадян, обмеження політичного плюралізму та звуження простору публічної дискусії.

По-друге, у випадках загрози втрати демократичних механізмів політичні висловлювання стають мішенню обмежень під приводом забезпечення безпеки, моралі чи громадського порядку, що вимагає чітких юридичних критеріїв доцільності втручання. За таких умов розуміння європейських стандартів забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів стає запорукою об'єктивного оцінювання дій органів влади, ціннісним орієнтиром для утвердження верховенства права та поваги до прав людини.

По-третє, особливої ваги проблема свободи вираження політичних поглядів набуває під час інформаційної агресії, зростання мови ворожнечі та маніпуляцій у медіа. Глибокий аналіз європейських підходів реалізації цього права сприятиме підвищенню правової свідомості, посиленню інституційного захисту прав людини, політичній поляризації суспільства та юридичній відповідальності держави.

З огляду на зазначене та положення, викладені дисертанткою у рукописі дисертації на с. 19, **актуальність теми є обґрунтованою та не викликає сумнівів.**

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна.

Рукопис є ґрунтовним аналізом правової природи, змісту та механізмів реалізації європейських стандартів забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів, а також впровадження цих стандартів у національну правову систему в напрямі формування середовища відкритого до політичних дебатів і публічних дискурсів, посилення інституційної незалежності медіа та підтримки громадських ініціатив.

Дисертанткою обрано низку методологічних підходів, з-поміж яких, історичний, порівняльно-правовий, системно-структурний, функціональний, діалектичний, формальний та ін. Загальні логічні прийоми (дедукції,

індукції, моделювання) використано для уточнення змісту окремих понять, а також формулювання ключових у дисертації дефініцій.

Методологічний ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений тим, що в роботі з позицій методологічного плюралізму обґрунтовано концепцію механізму реалізації права на свободу вираження політичних поглядів з урахуванням європейської правозахисної практики.

Дисертаційне дослідження має чітку логіко-структурну побудову, що сприяє легкому сприйняттю академічного тексту. Серед позитивних аспектів варто також виокремити чіткість викладення матеріалу та ясність авторських формулювань. Використання філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження забезпечили достовірність результатів дослідження. При цьому обґрунтованість отриманих здобувачкою наукових результатів також базується на логічній та достатньо переконливій аргументації висловлених положень і висновків.

Дисертаційна робота демонструє системний підхід до аналізу свободи вираження політичних поглядів як фундаментальної цінності, що становить аксіоматичну основу демократичного ладу суспільства; характеристики правової природи та еволюції підходів до свободи вираження політичних висловлювань у системі європейського й національного права, визначенні тенденцій її інституалізації; розкриття антиномічного змісту політичної свободи в контексті співвідношення можливостей реалізації та правових обмежень; дослідження особливостей забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів під час проведення передвиборної агітації та політичних дебатів, з урахуванням необхідності дотримання балансу між реалізацією свободи слова, вимогами політичного плюралізму й запобігання маніпуляціям у публічному дискурсі; визначення особливостей забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів у сфері масових комунікацій та журналістської діяльності, з акцентом на дотриманні балансу між реалізацією свободи слова, вимогами неупередженого подання об'єктивної достовірної інформації і запобігання проявам політичної цензури; розкриття специфіки забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів при організації громадських слухань з урахуванням доцільності дотримання балансу між реалізацією свободи слова, гарантіями недискримінаційного доступу до комунікаційного простору і вимогами запобігання деструктивній агітації та підриву легітимності демократичного публічного діалогу; обґрунтування доцільності обмеження права на свободу вираження політичних поглядів відповідно до критерію законності та визначення стандартів легітимності таких обмежень у демократичному суспільстві з урахуванням європейської правозахисної практики; обґрунтування правомірного обмеження свободи вираження політичних поглядів та визначення стандартів легітимності таких обмежень у демократичному суспільстві з урахуванням європейської правозахисної практики. Авторка майстерно поєднала нормативно-правовий аналіз прецедентної практики Європейського суду з прав людини із широким контекстом соціальних викликів, які виникли в умовах євроінтеграційних пріоритетів України.

Рецензований текст поєднує концептуальну новизну, логічну послідовність і нормативну конкретику. Дисертаційне дослідження демонструє високу академічну якість та потенціал до подальшого розвитку обраної наукової теми. Здійснений науковий аналіз має вагомий потенціал для прикладних розробок та імплементацій у сфері захисту прав людини.

Робота складається з основної частини (вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків), списку використаних джерел і додатків. У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; сформульовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, розкрито шляхи та форми їх впровадження; визначено апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Структура роботи дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором.

У першому розділі рукопису «Свобода вираження політичних поглядів у демократичному суспільстві: аксіологічні засади, правова природа та межі реалізації» здійснено аналіз свободи вираження політичних поглядів як ціннісно-аксіоматичної основи демократичного суспільства; висвітлено зміст правової природи та еволюції підходів до свободи вираження політичних висловлювань у системі європейського й національного права, визначенні тенденцій її інституалізації; досліджено антиномічність політичної свободи в контексті співвідношення можливостей реалізації та правових обмежень.

У другому розділі рукопису «Європейські стандарти забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів в окремих сферах суспільної діяльності» розкрито особливості забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів у період проведення передвиборної агітації та політичних дебатів; проведено аналіз специфіки забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів у сфері мас-медіа та журналістської діяльності; охарактеризовано функціональні інструменти забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів у процесі організації громадських слухань.

У третьому розділі рукопису «Обмеження права на свободу вираження політичних поглядів у прецедентній практиці Європейського суду з прав людини» обґрунтовано доцільність обмеження права на свободу вираження політичних поглядів на підставі критерію законності; визначено стратегічні орієнтири обмеження права на свободу вираження політичних поглядів в контексті реалізації законної мети; розкрито специфіку обмеження права на свободу вираження політичних поглядів крізь призму критерію пропорційності.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати, що наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є першим монографічним дослідженням в якому здійснено комплексний аналіз правової природи, змісту та механізмів реалізації європейських стандартів забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів, а також впровадження цих стандартів у національну правову систему в напрямі формування середовища для відкритих політичних дебатів і публічних дискурсів, посилення інституційної незалежності медіа та підтримки громадських ініціатив.

Найбільш вагомими з теоретико-практичних положень, рекомендацій, висновків і пропозицій, сформульованих у дисертації, є такі:

вперше право на свободу вираження політичних поглядів представлено як складний динамічний феномен із подвійною функцією: конструктивною – у контексті сприяння формування політичної культури громадян та розвитку

демократичних інститутів держави, і запобіжною – як засобу недопущення узурпації влади, репресивних механізмів та правового нігілізму;

вперше на основі системного узагальнення ліберального й обмежувального підходів, які застосовуються в європейській правовій практиці, обґрунтовано функціональні стандарти забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів у сфері передвиборчої агітації та політичних дебатів, а саме: *стандарт відкритого діалогу* (передбачає інституційну протидію авторитарним режимам за допомогою легітимації плюралізму думок у виборчому процесі), *стандарт критичної толерантності* (розширює межі допустимої критики публічних осіб без ризиків переслідувань), *стандарт прозорості виборчого процесу* (гарантує кожному суб'єкту політичного дискурсу можливість вільно формулювати, поширювати та захищати власні погляди), *стандарт балансу суспільного інтересу* (визнає пріоритет права на політичну критику над приватним інтересом у питаннях, що мають суспільне значення);

вперше на основі інтегративного аналізу інклюзивного та регулятивного підходів, домінуючих у європейській юридичній практиці, запропоновано комплексну модель стандартизації права на свободу вираження політичних поглядів у сфері мас-медіа й журналістської діяльності, що включає систему демократичних орієнтирів, зокрема: *стандарт плюралізму* (гарантує рівний доступ до інформаційного простору представникам різних політичних позицій), *стандарт редакційної автономії* (встановлює обов'язковість дотримання вимог неупередженості, верифікації джерел інформації), *стандарт пропорційності* (спрямований на мінімізацію ризиків поширення мови ворожнечі, політичної маніпуляції та дискримінації), *стандарт захисту журналістів від кримінальних переслідувань за критику публічних осіб* (передбачає створення безпечного та вільного мас-медіа середовища, в якому журналісти можуть виконувати функцію нагляду без загрози репресій із боку держави або публічних осіб);

вперше на основі поєднання ліберальних та обмежувальних підходів, пануючих в європейській практиці, інтерпретовано зміст системи базових стандартів забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів у сфері громадських слухань, що конкретизується через такі елементи: *стандарт відкритого доступу та інклюзивної політичної участі всіх зацікавлених осіб* (гарантує нормативно та процедурно рівну участь усіх зацікавлених суб'єктів у публічному обговоренні політично значущих питань), *стандарт забезпечення плюралізму позицій* (зобов'язує організаторів громадських слухань забезпечити збалансоване, без цензури, середовище з рівноцінною участю представників різних політичних сил);

вперше обґрунтовано доцільність нормативного закріплення системи стандартів оцінки правомірності обмеження права на свободу вираження політичних поглядів, яка поєднує універсальні критерії, закріплені у ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, з додатковими спеціалізованими параметрами, що відображають специфіку політичного дискурсу як об'єкта правової охорони, зокрема: *стандарт нормативної визначеності (законності)* (вимагає правової чіткості правових норм, що обмежують свободу політичних висловлювань); *стандарт легітимної мети* (передбачає обмеження свободи вираження політичних поглядів лише з підстав, визначених у національному законодавстві та міжнародно-правовими актами); *стандарт пропорційності (демократичної необхідності)* (оцінює відповідність втручання нагальній суспільній потребі

та його співмірність із поставленою метою); *стандарт підвищеної терпимості публічних осіб до критики* (визнає необхідність підвищеного рівня толерантності до критики з боку суб'єктів, що беруть участь у публічному політичному дискурсі); *стандарт балансу між свободою слова та захистом репутації* (передбачає обов'язкову оцінку суспільної важливості теми та характеру висловлювань); *стандарт інституційного захисту журналістики і громадських діячів* (підкреслює необхідність особливих гарантій для журналістів, активістів, засобів масової інформації, які здійснюють демократичний контроль над владою);

удосконалено концептуальне розуміння права на свободу вираження політичних поглядів як гарантованої державою юридичної можливості особи вільно формувати, висловлювати та поширювати свої політичні переконання в будь-якій формі без втручання держави або третіх осіб – включно з правом на доступ до інформації, участь у публічних дискусіях і протестах, що одночасно виконує функцію демократичного контролю за діяльністю влади за умови дотримання принципів пропорційності, правової визначеності та поваги до прав інших осіб;

удосконалено теоретичне розуміння антинормативної природи політичної свободи як складного онтологічного, гносеологічного та аксіологічного явища, що проявляється у суперечності між автономією особистості та необхідністю підтримання правового порядку. Обґрунтовано, що ефективне правове регулювання політичної свободи не може ґрунтуватися на абсолютизації одного з її полюсів (дозволу або обмеження), а має вибудовуватися на принципі динамічної рівноваги між ними;

удосконалено концептуальне уявлення про свободу вираження політичних поглядів через її осмислення не лише як індивідуального права особи, а й як інституційного чинника, що сприяє забезпеченню політичної стабільності, легітимності публічної влади та ефективності демократичних процесів суспільства.

набуло подальшого розвитку положення, відповідно до якого політична свобода самовираження розглядається не лише як індикатор рівня демократичності держави, а й як системоутворюючий чинник забезпечення її стійкості до авторитарних викликів і загроз;

набуло подальшого розвитку розуміння права на свободу вираження політичних поглядів не тільки як основоположного конституційного права, а й професійного обов'язку мас-медіа діяти в межах стандартів достовірності, неупередженості та професійної відповідальності, що сприяє підвищенню якості демократичного публічного дискурсу;

набуло подальшого розвитку теоретико-правове бачення меж свободи політичного висловлювання в цифровому середовищі шляхом обґрунтування доцільності перегляду чинних підходів до її правового регулювання з урахуванням трансформацій комунікаційної небезпеки викликані поширенням фейкових новин, інформаційних маніпуляцій, впливом цифрових платформ з їх виміром анонімності.

Ознайомлення з науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення та висновки, які виносяться здобувачкою на захист, мають відповідний високий рівень наукової новизни.

Дисертаційне дослідження має обґрунтовані й достовірні авторські наукові положення та висновки, які доповнюють наявні позиції

науковців або пропонують нові способи розв'язання окресленої у предметі рукопису проблеми. Представимо на огляд окремі з них:

- 1) Робота містить обґрунтовану періодизацію розвитку ідеї свободи політичного самовираження від засад природного права до сучасних міжнародних стандартів, що сприяє кращому розумінню її нормативного та ціннісного виміру (*підрозділ 1.2*)
- 2) Одним із сильних порушених аналітичних питань є розгляд свободи вираження як чинника формування політичної ідентичності та інструменту самореалізації (*підрозділ 1.1*)
- 3) Позитивно вирізняються авторські узагальнення щодо поглибленого дослідження правових, соціальних та етичних аспектів, що критично важливо для розуміння політичної свободи (*підрозділ 1.3*)
- 4) Окремої уваги заслуговує глибокий аналіз механізмів конституційного захисту свободи вираження політичних поглядів, визначення їх ролі для функціонування демократичних суспільств. Здобувачка обґрунтовує важливість забезпечення плюралізму і боротьби з політичною одноманітністю через заборону цензури, запобігання монополізації засобів масової інформації та підтримки діяльності громадських об'єднань і політичних партій. Розгляд політичної свободи як фундаментальної цінності демократії, втіленої через свободу слова та право на участь у політичних дебатах, становить основну лінію аргументації авторки (*розділ 2*)
- 5) У тексті вміло поєднане критичне ставлення до чинного законодавства, доведено необхідність його модернізації відповідно до європейських стандартів (*підрозділ 2.1, розділ 3*)
- 6) Позитивно оцінюється практичний аспект дослідження – розгляд конкретних кейсів обмежень свободи вираження поглядів, таких як наклепи, що можуть стати інструментом для зловживання державної влади. Авторка резонно вказує на ризик такої цензури в авторитарних режимах, що важливо для розуміння правового контексту окресленої у рукописі проблеми (*підрозділ 2.1*)
- 7) Особлива увага приділена проблемі застосування пропорційних заходів у випадках обмеження свободи вираження політичних поглядів, що сприяє збереженню балансу між захистом прав осіб і суспільними інтересами. Такий підхід важливий для забезпечення демократичний засад і запобігання авторитаризму (*підрозділ 2.1*)
- 8) Дисертаційне дослідження становить цінний внесок у наукове осмислення обмежень свободи вираження політичних поглядів, зокрема через призму трикритеріальної моделі Європейського суду з прав людини, яка передбачає критерії законності, легітимної мети та пропорційності. Представлений аналіз європейської судової практики не тільки забезпечує теоретичне узагальнення, але й пропонує конкретні кроки до вдосконалення вітчизняного законодавства в частині правового регулювання свободи вираження політичних поглядів (*розділ 3*)
- 9) Особливої ваги надає роботі глибоке розуміння ролі визначення ключових принципів правової демократії, таких як плюралізм, свобода вираження поглядів і рівні можливості для всіх учасників політичного процесу, що сприяє адаптації національної правової

системи відповідно до європейських стандартів (підрозділ 1.1, розділ 2)

3. Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес і можуть бути використані:

у правотворчій діяльності під час розробки та модернізації вітчизняних законодавчих актів, що регулюють свободу вираження політичних поглядів, із метою приведення їх у відповідність до європейських правових стандартів, зокрема у ключі ініціювання правових реформ, спрямованих на запобігання надмірному втручанню держави у сферу політичної комунікації та політичного контенту, посилення гарантування плюралізму думок і політичної свободи;

у правотворчій діяльності як методична основа та аналітичне підґрунтя для формування єдиної правозастосовної практики у справах, пов'язаних із захистом свободи вираження політичних поглядів відповідно до вимог ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;

в освітньому процесі як базис при підготовці навчальних програм і розробці модулів з аналізу вітчизняного законодавства та європейської практики у сфері захисту прав людини, а також під час проведення занять і тренінгів для здобувачів вищої освіти з конституційного права, міжнародного права, порівняльного правознавства та теорії прав людини.

4. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у наукових публікаціях, заархованих за темою дисертації

Основні положення та результати дисертації висвітлено у семи наукових статтях, опублікованих в наукових фахових виданнях України, а також у семи тезах доповідей на науково-практичних міжнародних, всеукраїнських конференціях та засіданнях круглих столів, зокрема: *«Проблеми правотворчості очима науковців»* (м. Тернопіль, 9 лютого 2010 р.), *«Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин»* (м. Київ, 6–7 квітня, 2022 р.), *«Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття»* (м. Одеса, 17 червня 2022 р.), *«Евристично-правовий потенціал філософсько-освітніх ідей представників Львівсько-Варшавської школи (1895-1939 рр.) та Віденського гуртка (1922 р.)»* (м. Львів, 27 жовтня 2022 р.), *«Гідність – основа прав людини»* (м. Чернівці, 8 грудня 2022 р.), *«Міжнародне та національне право в епоху цифрових технологій: перспективи, виклики та загрози»* (м. Чернівці, 16 березня 2023 р.), *«The 63th International scientific and practical conference «Humanity and Science»* (Warsaw, January 4–5, 2024).

Таке представлення результатів наукової роботи повною мірою вказують, що дисертація пройшла належну апробацію та є самостійною науковою працею, яка має завершений характер.

Опубліковані праці повністю відображають основний зміст дисертаційної роботи та відповідають вимогам п. 8 Порядку присудження

ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами, внесеними, згідно Постановою Кабінету Міністрів України № 431 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.).

Дисертаційна робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані в дисертаційній роботі ідеї і положення науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей авторки. Під час ознайомлення зі змістом дисертації Байталюк Зоряни Володимирівни не виявлено академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації у дисертації та в наукових публікаціях здобувачки.

5. Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту та оформлення

Попри наукову цінність роботи, дисертація не позбавлена певних зауважень і суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень.

1. У дисертаційному дослідженні авторка аргументовано наголошує, що правове регулювання сфери свободи вираження політичних поглядів повинно ґрунтуватися на досягненні справедливого балансу між забезпеченням вільного поширення ідей, захистом прав інших осіб та гарантуванням основ національної безпеки. Як слушно зауважено у роботі, ігнорування цього балансу, а саме надмірне обмеження свободи вираження політичних поглядів, здатне трансформувати правову систему із механізму забезпечення прав і свобод людини у засіб політичного тиску та інструмент придушення політичного інакодумства (с. 102). Водночас дисертаційне дослідження потребує поглибленої уваги до протилежного аспекту проблематики. Зокрема, аналізу ризиків, які виникають у разі відсутності чіткої законодавчої конкретизації меж і змісту права на свободу вираження політичних поглядів. У цьому зв'язку цікаво почути думку здобувачки щодо того, які ризики для реалізації свободи вираження політичних поглядів виникають за відсутності чіткої законодавчої конкретизації цього права? Чи відповідає фрагментарність чинного нормативного регулювання обмежень свободи вираження політичних поглядів потребам розвитку сучасних демократій? І якщо ні, то які прогалини у цій сфері існують?
2. Наголошуючи на важливості застосування стандарту зважування суспільного інтересу та ризиків для публічної доброчесності, балансі між правом на критику та захистом репутації, дисертантка зазначає: «у політичних дебатах питання, які мають загальний суспільний інтерес, потребують більшого захисту свободи висловлювання, оскільки саме це є ознакою зрілості демократичних інститутів» (с. 114). У такому контексті доцільним виглядає поглиблення теоретико-практичного аналізу співвідношення права на захист репутації публічних осіб і суспільного інтересу до політичної інформації, особливо з огляду на критерій пропорційності, який вироблений практикою Європейського суду з прав людини. В роботі варто було б детальніше окреслити механізми, за допомогою яких можливе врівноваження права на захист репутації

публічних осіб і суспільного інтересу до політичної інформації, запропонувати структурну модель національного тесту пропорційності, який міг би стати дієвим інструментом оцінки правомірності втручання у свободу вираження політичних поглядів, а також визначити його складові. Такий підхід дозволив би поглибити практичну значущість дослідження у контексті імплементації європейських стандартів.

3. Запропонована дисертанткою ідея створення моделі врегулювання цифрового висловлювання, яка б одночасно забезпечувала захист свободи думки та публічного інтересу (с. 103), є концептуально актуальною та відповідає сучасним викликам цифрової доби. Водночас потребує подальшої конкретизації питання щодо інституційної архітектури такої моделі. Зокрема, які органи чи механізми забезпечуватимуть її ефективне функціонування в українських правових реаліях. Доцільним виглядає також розкриття алгоритмів взаємодії між державними органами, платформами соціальних мереж та громадянським суспільством у контексті контролю за цифровими висловлюваннями. Окремої уваги заслуговує аналіз ризиків надмірного втручання держави у цифровий дискурс під приводом захисту публічного інтересу, що може призвести до прихованих форм цензури. Включення цих аспектів дозволить надати запропонованій моделі практичної реалізованості та забезпечити її узгодженість з європейськими стандартами свободи вираження політичних поглядів.

Водночас наведені вище зауваження істотно не впливають на високі здобутки роботи, що є новим, актуальним і змістовним дослідженням.

Отже, дисертаційна робота Байталюк Зоряни Володимирівни на тему «Європейські стандарти забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів» є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікованою науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право», а за своєю актуальністю, ступенем новизни, постановкою та способом вирішення поставлених питань, теоретичним та практичним підґрунтям та обґрунтованістю одержаних результатів відповідає вимогам пунктів 6,7,8,9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними, згідно Постановою Кабінету Міністрів України № 431 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її авторка, Байталюк Зоряна Володимирівна, заслуговує на присудження ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доцент кафедри публічного права
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича,
кандидат юридичних наук

Меленко Оксана Володимирівна